

Warszawa, dnia 10 grudnia 2020 r.

SZEF
URZĘDU DO SPRAW KOMBATANTÓW
I OSÓB REPRESJONOWANYCH

Jan Józef Kasprzyk

BD1-K0752-~~0400~~-6-1 /20

Pan

Krzysztof Kwiatkowski

Przewodniczący

Komisji Ustawodawczej Senatu RP

w związku z pismem Pana Przewodniczącego z dnia 27 listopada 2020r. (BPS.DKS.KU.0401.28.2020), dotyczącym senackiego projektu nowelizacji ustawy o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (druk nr 187), przedstawiam stanowisko Urzędu.

Jak można przeczytać w uzasadnieniu projektu, prace nad nim zostały zainicjowane po wystąpieniu Rzecznika Praw Obywatelskich, który zwrócił uwagę, że przesłanka domicylu, o której mowa w art. 8 ust. 2a ustawy o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego, w odniesieniu do osób, które zmarły w wyniku represji, np. na skutek wykonania wyroku orzekającego karę śmierci lub w trakcie odbywania kary w radzieckim więzieniu po dniu 5 lutego 1946 r. (data wejścia w życie umowy regulującej polsko-radziecką granicę państwową), może być uznana za kryterium, które w nieuzasadniony sposób

różnicuje sytuację prawną podmiotów charakteryzujących się posiadaniem podobnej cechy relewantnej.

Jednak przygotowana wskutek powyższego wystąpienia nowelizacja ustawy posiada w mojej opinii braki, które sprawiają, iż problem poruszony przez RPO nie zostałby całkowicie rozwiązany.

Nowe brzmienie art. 8 ust. 2a oznacza, że prawo do odszkodowania i zadośćuczynienia nabędą członkowie rodziny osoby, która prowadziła działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego, była represjonowana przez działające w określonym miejscu i czasie sowieckie organa represji i zmarła na terytorium Polski lub na terytorium II RP poza obecnymi granicami Polski. Takie brzmienie tego przepisu oznacza, że:

- prawo do odszkodowania uzyskają członkowie rodziny po zmarłym działaczu niepodległościowym, zarówno w przypadku, jeśli owa śmierć nastąpiła w wyniku represji w latach 1944 – 1956, jak i w okresie późniejszym - przy czym miejsce śmierci musi znajdować się w granicach II RP poza obecnym terytorium RP;

- prawa do odszkodowania nie uzyskają członkowie rodziny po zmarłym działaczu niepodległościowym, zarówno w przypadku, jeśli owa śmierć nastąpiła w wyniku represji w latach 1944 – 1956, jak i w okresie późniejszym - o ile miejsce śmierci represjonowanego znajdowało się poza terytorium obecnej Polski lub poza granicami II RP.

Zatem np. rodzina żołnierza AK uwięzionego w sowieckim więzieniu, w którym osadzony zmarł lub został zamęczony, albo rozstrzelanego przez Sowieców, otrzyma odszkodowanie jeśli owo więzienie czy miejsce straceń mieściło się na obecnym terytorium Polski lub terytorium II RP poza obecnymi granicami Polski. Jeśli jednak żołnierz AK został wywieziony do łagru, więzienia czy zesłany do ZSRR poza granice II RP (co było najczęstszą formą

represji sowieckich wobec niepodległościowego podziemia) i tam zmarł – wówczas prawo do odszkodowania dla rodziny nie powstanie.

W mojej ocenie takie sformułowanie przepisów art. 8 ust. 2 ustawy o uznaniu... nie tylko nie rozwiązuje problemu wskazanego przez RPO, ale jedynie modyfikuje istniejącą przesłankę miejsca śmierci osoby represjonowanej jako istotną dla powstania prawa do odszkodowania. Czyni to jednak w sposób, który w mojej ocenie budzi zasadnicze wątpliwości w kontekście zgodności proponowanych rozwiązań z art. 32 Konstytucji RP.

Dlatego za optymalne uważałbym takie ukształtowanie przepisów, by prawo do odszkodowania przysługiwało członkom rodziny jeśli śmierć osoby represjonowanej nastąpiła:

- a) w okresie doznawania represji i
- b) w obecnych granicach Polski lub granicach ZSRR w czasie jego istnienia.

2 *Andrzej Biela*
Z up. SZEFA URZĘDU
do Spraw Kombatantów
i Osób Represjonowanych
Andrzej Biela
Dyrektor Generalny